

АНОТАЦІЯ

Ходаківський Д. Д. Вплив творчості Л. Курбаса на українську театральну режисуру початку ХХІ століття (на прикладі творчого проєкту “Маклена Граса”). Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 “Сценічне мистецтво” (галузь знань 02 “Культура і мистецтво”), Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенко-Карого, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2025.

Зміст анотації. Актуальність. Представлена праця є результатом комплексного теоретико-практичного дослідження впливу творчої спадщини Леся Курбаса на формування і розвиток сучасної української театральної режисури. Особливу увагу зосереджено на вивченні ідейно-естетичних принципів митця крізь призму практичної реалізації театального проєкту «Маклена Граса», у межах якого реалізовано синтез документального та художнього театру в умовах соціальних, політичних та культурних викликів ХХІ століття.

Систематизовано режисерські принципи Леся Курбаса, зокрема: багатовимірність сценічного простору, динамічність мізансцен, поліфонічність акторської гри, поєднання психологічного й ігрового театрів, використання звукового оформлення як смислового чинника.

Підґрунтям дослідження є тріада «традиція – спадкоємність – новаторство» як ефективний інструмент взаємодії історичного досвіду з сучасними театральними викликами. Показано, як ідеї Курбаса зберігають актуальність у контексті використання нових технологій, документального театру, постдраматургії та метамодерністської естетики.

Об’єкт дослідження: українська театральна режисура ХХІ століття: тенденції та специфіка.

Предмет дослідження: проєкт “Маклена Граса” (вистави “Згадайка” - 2022р., “Іван Мужичий син” - 2023р., “Маклена Граса: дослідження вистави 1933 року” - 2023р.) , як втілення режисерських принципів і теоретичних ідей Леся Курбаса.

Мета дослідження – визначити особливості режисерського підходу Леся Курбаса та охарактеризувати можливості його застосування в сучасному театральному процесі через реалізацію творчого проєкту «Маклена Граса». А також визначення :

- ролі Л. Курбаса, як представника “Відродження” в українській культурі,
- інноваційності прийомів митця в сфері театральної режисури та педагогіки,
- важливості “реконструкції” його методів для сучасного українського театру

Новизна дослідження :

1. Поглиблено розуміння творчості Леся Курбаса як представника парадигми "традиція – спадкоємність – новаторство", із акцентом на трансформації класичних традицій та їхньому розвитку в межах модерністських практик.
2. Системно визначено й узагальнено провідні режисерські принципи Курбаса, що охоплюють багатовимірність сценічного простору, поліфонію акторської гри та метафоричність театральної дії.
3. Запропоновано концептуальну модель синтезу документального та художнього театрів для інтерпретації курбасівської режисерської методики в координатах сучасного сценічного мистецтва.

4. Вперше реалізовано інтерпретацію п'єси «Маклена Граса» крізь призму курбасівських ідей, із акцентом на проблематику колективної історичної пам'яті та громадянської свідомості.
5. Практично доведено можливість інтеграції творчого спадку Леся Курбаса в художній дискурс сучасного незалежного театру через реалізацію комплексу авторського творчого проєкту «Маклена Граса».

Структура роботи. У першому розділі розглянуто життєвий і творчий шлях Леся Курбаса, особливості його сценічного мислення, взаємозв'язок з традиціями українського театру корифеїв і новітніми європейськими театральними пошуками початку ХХ століття. Проаналізовано ключові етапи творчого шляху Курбаса як реформатора національного театру, котрий поєднав українські традиції з модерністськими та експериментальними формами (експресіонізм, конструктивізм, метафізичний театр). Артикульовано роль митця як транслятора філософського мислення на сцені та педагога, який сформував нову генерацію українських акторів і режисерів.

Особливу увагу приділено постановці п'єси Миколи Куліша «Маклена Граса» 1933 року як ключовому прикладу застосування курбасівських ідей у новій сценічній інтерпретації.

У другому розділі здійснено аналіз режисерських принципів Курбаса та їх відображення в сучасних постановках проєкту – виставах «Загадайка» (2022) і «Іван, мужичий син» (2023). Особливу увагу приділено таким режисерським аспектам, як робота з актором, організація простору, темпоритм, монтажна логіка, а також синтезу документального й художнього театрив як засобу відтворення суспільної динаміки.

У третьому розділі представлено аналіз третьої вистави проєкту – «Маклена Граса: дослідження вистави 1933 року». Режисерський процес розглядається як художньо-дослідницький акт, що поєднує архівну

реконструкцію, роботу з історичними джерелами, документальним матеріалом та естетику сценічного символізму. Вистава трактується як лабораторія нового театру, де реалізовано курбасівський ідеал сценічного мистецтва як «духовної лабораторії».

Висновки. У висновках наголошується на актуальності ідейно-естетичної спадщини Леся Курбаса у сучасній українській режисурі, можливості успадкування та, водночас, інноваційного оновлення національного театру в умовах сучасних суспільних трансформацій. Творчий проєкт «Маклена Граса» виступає прикладом такої режисерської практики, в якій театр залишається простором пошуку, діалогу та художнього прориву.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Ключові слова: Лесь Курбас, Маклена Граса, сучасна українська режисура, театр «Березіль», традиція, спадкоємність, новаторство, режисерська інтерпретація, метамодернізм.

ABSTRACT

Khodakivskyi D.D. The Influence of Les Kurbas's Creative Legacy on Ukrainian Theatre Directing in the Early 21st Century (Based on the Artistic Project “Maklena Grasa”). Khodakivskyi D.D. The Influence of Les Kurbas's Creative Legacy on Ukrainian Theatre Directing in the Early 21st Century (Based on the Creative Project “Maklena Grasa”). Qualification scholarly work as a manuscript. A scientific substantiation of the artistic creative project submitted for the degree of Doctor of Arts in the specialty 026 “Performing Arts” (field of knowledge 02 “Culture and Arts”). Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Karyi, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. – Kyiv, 2025.

Khodakivskiy D.D. The Influence of Les Kurbas's Creative Legacy on Ukrainian Theatre Directing in the Early 21st Century (Based on the Creative Project "Maklena Grasa"). Qualification scholarly work as a manuscript. A scientific substantiation of the artistic creative project submitted for the degree of Doctor of Arts in the specialty 026 "Performing Arts" (field of knowledge 02 "Culture and Arts"). Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Karyi, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. – Kyiv, 2025.

Content of the abstract. Relevance. The presented work is the result of a comprehensive theoretical and practical study of the influence of Les Kurbas's creative legacy on the formation and development of contemporary Ukrainian theatre directing. Particular attention is paid to the exploration of Kurbas's ideological and aesthetic principles through the lens of a theatrical project entitled *Maklena Grasa*, which examines the synthesis of documentary and dramatic theatre in the context of the social, political, and cultural challenges of the 21st century.

The research systematizes the core directing principles of Les Kurbas, including: the multidimensionality of stage space, dynamism of mise-en-scène, polyphonic acting, the synthesis of psychological and stylized performance, and the use of sound design as a semantic tool.

The study employs the model "tradition – continuity – innovation" as an effective framework for integrating historical experience with contemporary theatrical practices. It demonstrates how Kurbas's ideas retain their relevance in the context of new technologies, documentary theatre, postdramatic dramaturgy, and metamodernist aesthetics.

Object of the research: 21st-century Ukrainian theatre directing: trends and characteristics.

Subject of the research: The *Maklena Grasa* project (the performances

“Zhadaika” – 2022, “Ivan the Peasant’s Son” – 2023, “Maklena Grasa: A Study of the 1933 Production” – 2023), as an embodiment of Kurbas’s directorial principles and theoretical ideas.

Purpose of the research: To define the core features of Les Kurbas’s directing approach and explore its potential application in the current theatre process through the realization of the *Maklena Grasa* project. Additionally, to investigate:

- Kurbas’s role as a representative of the Ukrainian cultural “Renaissance”;
- the innovativeness of his techniques in directing and theatre pedagogy;
- the relevance of reconstructing his methods for modern Ukrainian theatre.

Scientific novelty:

- A deeper understanding of Kurbas’s work as representative of the “tradition – continuity – innovation” paradigm is offered, with a focus on the transformation of classical traditions through modernist practices.
- Kurbas’s key directorial principles are systematically identified and generalized, including spatial multidimensionality, acting polyphony, and metaphorical theatrical action.
- A conceptual model is proposed for synthesizing documentary and artistic theatre to interpret Kurbas’s directorial methodology within the coordinates of contemporary stage art.
- For the first time, the play *Maklena Grasa* is interpreted through the lens of Kurbas’s ideas, emphasizing themes of collective historical memory and civic consciousness.
- The project practically demonstrates the integration of Kurbas’s legacy into the artistic discourse of contemporary independent Ukrainian theatre via the implementation of the author’s creative initiative *Maklena Grasa*.

Structure of the work. The first chapter explores Les Kurbas’s biography and creative trajectory, his approach to theatrical thinking, his connections to the traditions of the Ukrainian “Coryphaei Theatre” and

contemporary European experiments of the early 20th century. It also analyses the pivotal stages of Kurbas's evolution as a reformer who merged national traditions with modernist and avant-garde forms (expressionism, constructivism, metaphysical theatre). His role is articulated as a stage philosopher and pedagogue who cultivated a new generation of Ukrainian actors and directors.

Special attention is paid to the 1933 production of Mykola Kulish's *Maklena Grasa* as a key example of Kurbas's ideas embodied in a stage interpretation.

The second chapter examines the realization of Kurbas's directing principles in the modern productions of the project – *Zhadaika* (2022) and *Ivan the Peasant's Son* (2023). Key aspects of directing such as actor training, spatial organization, tempo-rhythm, montage logic, and the synthesis of documentary and artistic theatres are analyzed as tools for expressing contemporary societal dynamics.

The third chapter focuses on the production *Maklena Grasa: A Study of the 1933 Performance*, considering the directorial process as an artistic-research act that incorporates archival reconstruction, historical sources, documentary material, and stage symbolism. The performance is interpreted as a laboratory of new theatre aligned with Kurbas's ideal of the stage as a “spiritual laboratory.”

Conclusions. The concluding section emphasizes the relevance of Les Kurbas's aesthetic legacy for contemporary Ukrainian directing and the potential for its inheritance and innovative renewal within today's socio-cultural transformations. The *Maklena Grasa* project stands as an example of such directorial practice, where theatre becomes a space of exploration, dialogue, and artistic breakthrough.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

Keywords: Les Kurbas, *Maklena Grasa*, contemporary Ukrainian directing, Berezil Theatre, tradition, continuity, innovation, directorial interpretation, metamodernism.